

AMETS BAT.

ON RAMON ARTOLA EUSKAL-IZKRIBALARI ZARRARI (ORDAÑEZ)

Ni jayo nintzan Euskal-lurreko
leku pozgarri abetan
eta Euskera irintsi nuben
lenbiziko asnasetan
amak siaskan nedukanian
edo bere besuetan
kontu politak esanaz beti
kantatubaz batzubetan,
geren aitonak moldatutako
itz-neurtu ta bersuetan,
neri begira eziñ aspertuz
anchen ordu osuetan
semehuaren bizigarriya
berak bere pechubetan
emanaz, azi ninduben, ain
izaera goñuetan,
nun egundaño etzaidan aztu
geroz nere pausuetan,
iñoiz arkitu izanagatik
bizitza erosuetan.
Ainbesteraño baturik negon
neronen gurasuetan
ta jayotzatik beti onduan
ikusitako gauzetan;

bañan etsayak miñ artzen nunbait
gure poz ta jolasetan
argatik gerok batere kulpik
ez gendubela ezertan
chit urrutira juan biarra
izandu nuben batetan.
Oso gazterik arkitu nintzan
Amerikako Panpetan
ta bizi-modu chit erosua
iduki arren an bertan
nere biyotzak etziran uzten
sekulan ere paketan,
iduri zuben berriz eguak
neukazkiyela anketan.
Esaten da bat bizi leikela
ondo alderdi danetan
—bai, asetzia beste gauzarik
ez badu artzen arretan—
bañan gizonak odol piškabat
baldin badu errayetan
eta chikitan bizitu bada
esan dan modu ayetan,
egunaz zerbait atzendu leike
darabilzkiyen lanetan
bañan pentsatzen jartzen danian
bakardadian gabetan,
zenbateraño supritutzendan
nik ondo progatu det an.
Iñola eziñ pentsatu nuben
nere lurrian bestetan
eta, ara zer gerta zitzaidan
arrats batez ametsetan:

Amets eragin ziran
neukan desiuak,
non artu ordurako
arrats artan luak,
beriala zabaldu
zizkiran eguak

eta lagundurikan
 betiko lekuak
 iŝtan-patez igaro
 nituben leguak
 mendi eta zelayak
 tontor ta zuluak;
 legor eta bustiyak
 lur ta itsasuak
 laño eta odeyak
 erri ta basuak;
 batere neke gabe
 egiñaz pausuak;
 neretzat bide danak
 ziran erosuak.
 Inbiriya ziraten
 aideko usuak,
 atzian gelditutzen
 ziran balazuak,
 ta etziran segitzen
 chimistaren subak.
 Ezin busti ninduben
 euri erasuak
 aitu ziraden traba
 eta arazuak.
 Urruti egon arren
 nere gurasuak
 Amerikan zabaldu
 orduko besuak
 biyen artian artu
 nituben gaŝuak

. . . . .

Nik. Ama! Aita! Amachó!!

Amak. Nere seme! Semecho!!

Nere besuetan... o!!

Aitak. Mutill emen aiz. ¿Nola ago?

Amak. Ai! Eutsi nere semé...

muŝu bat... onlaŝe...

má... má... berriz ere bai

má... len bezelaše
 jango zinduzket dana
 áren nago gose
 aušenda zoramena
 ni ezin naiz ase....

. . . . .

Nere seme laztana
 ondo zaude noski?
 ni illko ninduke zu
 ikustiak gaizki...

. . . . .

Sekulan ez det izan
 ai, onenbeste poz,
 argatikan begiyak
 bete zaizkit malkoz,
 bañan biyotzetikan
 aiñ eztiro datoz
 farrez baño geiago
 gozatu det askoz.
 Nere seme ederra,
 eldu berriz, atoz.

Nik. Ama! Aita!
 Aparte bizi beraz
 onenbeste nai-ta!

Aitak. Mutill, aušen nai nikan
 oraiñ emen ago
 ta ez dek noski berriz
 asmorik izango
 gure aldamenetik
 juateko geiago?
 Ez aldiguk orlako
 penarik emango.

Amak. Zer dá, nere senarra,
 zer dá kontu ori?
 geiago orlakorik
 begira gero neri
 aitatutzen banazu.
 Atoz Pello Mari,

laztan gozo bat, mušū...
 orlašen.... amari...

. . . . .
 Nere seme ederra
 au poza eman diak,
 iya ler egin zikan
 nere barrunbiak,
 ama guztiyak gaituk
 semien zaliak
 bañan nork izaiteizkik
 onlako aliak?
 Nik egingo nizkikek
 millaka galdiak
 nekatuba ez baldiñ
 baueka biriak,
 bañan, nola egongo
 aizen logaliak
 ondo gobernatu ta
 ojera jua biak.

. . . . .
 Danak lotan zioztik
 ire seniriak
 i ezkeroztik sortu-
 tako landariak.
 Biyar gonbiatuko
 dizkiyat aidiak
 eta ingurumari-
 ko adiskidiak:
 pobre izan arren, ez
 gaituk eskaliak
 zer jana bazedukak
 gure sukaldiak;
 bañan nik badizkiyat
 mokuari obiak
 armariyo chokuan
 iretzat gordiak
 umotutako sagar
 eta udariak

jarri ezkeroz iñork
 ikutu gabiak.
 Ia semecho, mušu
 bat eman akiak;
 gošatzen aukanian
 oyeko pakiak
 ayek janaz kontubak
 esango nazkiak.

—

Aitak. ¡Zer goguangarriya
 dan gaurko eguna,
 aušen da suertia
 izandu deguna,
 etortziaz gañera
 gure seme ona
 guk echian ostatuz
 daukagun amona...

Amak. Iya ez nintzan artzaz
 oroitzen, gizona,
 gure mutillak eman
 digun poztasuna
 dala meriyo neukan
 burutikan juna:
 urašen da šarra ta
 polita zegona
 begiyetan aldizka
 zér alaitasuna;
 bañan galdu šamarra
 dauka osasuna
 edo barrenen zerbait
 berak nai eztuna.
 Suspiriyo batzubek
 išilik entzuna
 nago berari eta
 pentsatzen egona:
 acho šar polit onek
 ¿zér ote du, Jauna?
 Semien bat agiyan

aldegiñ dubana?
 Ainbeste begiramen
 neukan beragana
 ikusirik aiñ sarra,
 garbi ta chukuna;
 berrogei arabakiz
 konponduba gona,
 alde danetara aiñ
 modu polit-duna
 diruri aingeruben
 kolkoko kutuna.
 Kontatu digu bere
 bizitza aztuna,
 —guk zér baliyo degu,
 ura da igtuna—
 ¡ai ayek gauz ederrak
 esan dizkiguna!
 bañan erana dago
 nunbait beazuna
 negarrez aitaturzen
 du etorkizuna;
 nik ere nola deran
 chit biyotz biguna,
 berialašen artu
 diyot naitasuna,
 eta galdeturikan
 al bezin leguna:
 «Ama, ¿berori zeñ da,
 anbat alarguna?»
 Eranzun dit, esanaz:
 —Ni naiz euskalduna...
 . . . . .
 Onen ondoren, amak
 agindu bezela,
 eskubanarturikan
 piztu ta kandela,
 ta esanaz Jainkuak
 gabon ziyotela,

zai nedukan oyera
 juan nintzan berela,
 amona šar on ura
 goguan nubela.
 Eranzi ta maindire
 tarteko epela
 gošatzen iya luak
 artuban neuela
 ta begiyak ichiyak
 nedukaizkiyela,
 kolpez ikusi nuben
 argituba gela
 eta erdi erdiyan
 chutik zeguela
 amona šar bat diz-diz
 egiten zubela,
 zeña izketan asi
 zitzaidan onela:

«Ama Euskera naiz, Pello Mari,
 »etzaitzela bildurtu;
 »kezketan nator beste aldera
 »ote zeraden bigurtu;
 »ainbeste semek igesegin dit,
 »iya naiz negarrez urtu:
 »jez ote dezu zuk ere naiko
 »nere malkorik legortu!»
 Au entzutian odol guziyak
 ur bigurtu zitzaizkian
 eta saltatu nintzan oyetik
 zergatik negon gaizki an,
 esanaz:—«Ama, bere lurrian
 beraz berori eskian!
 Bedorrena naiz, agindu bizait
 nik zer egiñ nezakian.»
 »Gauza aundirik etzenezake,
 »ezagututzen det ori,
 »urruti izan dan batentzako
 »pranko lan zalla diruri,

»bañan ez diyot nik eskatutzen
 »eziñ dubenik iñori,
 »eta ara zér agindutzeko
 »asmoa daukadan zuri.»
 Eskutik eldu ta muñ emanaz
 bertan belaunikaturik
 eranzun niyon:—«Ama, agindu,
 ez izan nitzaz ardurik.
 ¿Beraz bedorren lurrian dago
 Euskera iya galdurik?
 ni beria nau, eta ez det nai
 kontzientziko kargurik.»
 —«Diyozun aña maite badezu
 »zartu dan Ama Euskera,
 »billa ezazu EUSKAL-ERRIA
 »izendatzendan papera;
 »ura da nere bizi-lekuba
 »ez det nai andik atera,
 »seme leyalak an biltzen zaizkit,
 »juan zaitetz ayen artera.»

Ama Euskerak au esan ziran
 jarririk begi alayak,
 orrengatikan nakar onera
 berari lagundu nayak:
 guchi nezake, oso chikiyak
 dira nik dauzkadan gayak,
 bañan pozkiroz egingo ditut
 gaubak egun, aste jayak;
 leku piska bat EUSKAL-ERRIA-n
 eskatzeizutet, anayak.

PEDRO M. OTAÑO-K.

Donostiyán, Marchuaren 5-ean, 1891-an.

